



AMuSE – Approaches to Multilingual Schools in Europe  
AMuSE – Ansätze zur Mehrsprachigkeit an Schulen in Europa  
amuse.eurac.edu

## Okullarda çokdilliliğin teşviği için AMuSE önerileri - Tam Nüsha

### Giriş

#### Proje hakkında genel bilgiler

**AMuSE** projesi (Avrupa'da çok dilli eğitime yaklaşımlar) Yaşamboyu Öğrenme Programı tarafından Ocak 2012'den Mart 2015'e kadar desteklendi. Projenin amacı, tekdilli okullardan çokdilli eğitim ortamlarına geçiş sürecinde yapılmış olan çalışmalarını bir araya getirmek ve çokdilli eğitimin yollarını tartışmaktır. Avrupa'da ve Dünya'da sürekli artan hareketliliğe ve toplu göçlere bağlı olarak çokdilli okullara yönelik artan bir öneme sahiptir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, dünya nüfusunun büyük bir bölümü çokdillidir.

Proje, bir dizi çalışmalar gerçekleştiren ve okullarda çokdilli eğitim konusundaki artalan araştırmalarını da değerlendiren altı farklı ülkenin enstitüleri partnerliğinde yürütüldü. Bunlar Avusturya (Viyana Öğretmen Eğitimi Üniversitesi), Estonya (Tartu Üniversitesi), İtalya (EURAC Bolzano), İsveç (Göteborg Üniversitesi), İsviçre (Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi) ve Türkiye (Akdeniz Üniversitesi Antalya)'dir. Projede odaklanılan konulardan biri, sınıflarda ve okullarda çokdilli eğitimi teşvik etmek için yapılmış projeleri, girişimleri, yayınları ve materyalleri bir araya getirmektir. Bu koleksiyona, "Çokdillilik" veri bankasının bir bölümünü oluşturacak şekilde internetten serbestçe ulaşılabilir. Projenin diğer bir amacı, öğretmen eğitimcileri, öğretmenler ve karar verme mekanizmasındaki politikacılar arasında, okullarda ve eğitim politikası ile ilgili alanlarda diyalog kurulmasını sağlamaktır. Bu amaçla, farklı partner ülkelerde, dört uluslararası konferans ve uzman buluşmaları düzenlendi. Konferansların sonuçları ile proje hakkındaki diğer yayın ve bilgilere **AMuSE** web sayfasından ulaşılabilir: <http://amuse.eurac.edu/en/home/default.html>

#### Önerilerin Arka Planı

**AMuSE** projesindeki partner enstitülerin çalışmalarına bağlı olarak, proje ekipleri, okullarda ve sınıflarda çokdilliliği teşvik etmek açısından önemli etkiye sahip olan iki hedef gruba, önerilerini sunmak istemektedirler. Bir dizi öneri, öğretmenler arasında çokdilliliğin anlaşılması ve çokdilli eğitime güçlü bir yönelişin gerçekleşmesi için öğretmen eğitimi için tasarlandı. İkinci kısımdaki öneriler için ise okullarda aktif çokdilli eğitimin gerçekleşmesi için eğitim politikası alanında gerekli olan yasal şartlar ve yerinde uygulamalar konusunda yetkili olan politikacılar ve karar vericiler hedef alındı. Öneriler, proje partnerleri arasında, okullarda çokdilliliğin uygulanmasındaki ulusal tepkilerin de değerlendirildiği bağlantılı çalışmaların sonuçlarıdır. Aşağıda **AMuSE** çalışanları için, çokdilli eğitim yolunda önemli adımların atılması bakımından gerekli olan genel istekler belirtilmektedir. Partner enstitüler tarafından oluşturulan ve genel öneriler ile özel değerlendirmelerin bulunduğu daha uzun bir döküman listesine **AMuSE** web sayfasından ulaşılabilir (<http://amuse.eurac.edu/en/home/default.html>). **AMuSE** ekibi, okulların çokdilli eğitim merkezlerine dönüşebilmesi için daha fazla teşvik önermek umudundadır.

#### Önerilerin hazırlanmasında yer alan AMuSE projesi ekibi (alfabetik sıralamaya göre):

**Dana Engel** (EURAC Bolzano)

**Elisabeth Furch** ((Viyana Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

**Sabrina Maruncheddu** (Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

**Alexander Onysko** (EURAC Bolzano)

**Tore Otterup** (Göteborg Üniversitesi)

**Jochen Rehbein** (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

**Basil Schader** (Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

**Esta Sikkal** (Tartu Üniversitesi)

**Orhan Varol** (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

## Öğretmen eğitimi için öneriler

**1. Öğretmen eğitimi, çokdillilik, birinci ve ikinci dil edinimi, kültürler arası iletişim, ikinci dil eğitimi ve çokdilli eğitim konularındaki dilbilimsel bilgi yanında en geniş alanda kültürel ve tarihsel bir anlayışa ve okuldaki çocukların dilleri konusunda bilgiye sahip olunması gibi çeşitli konuların bulunduğu bir zorunlu eğitim çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.**

**2. Öğretmen eğitimi, tüm öğretmenlerin eğitimlerini planlamaları ve sürdürmeleri bakımından sınıftaki dil çeşitliliğini destekleyecek şekilde düzenlenmelidir.**

Çokdillilik konuları, ikinci dil olarak temel iletişim dilinin öğretilmesi, dilbilim, dil edinimi ve çokkültürlülük, öğretmen eğitimi için zorunlu dersler olmalıdır. Ayrıca öğretmen adayları, göçmen dillerinden biri için zorunlu eğitime tâbi tutulmalıdır. (Viyana Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Öğretmen eğitimi ile ilgili okul müdürleri ve öğretmenler, çokdillilik, temel iletişim dilinin ikinci dil olarak öğretimi, dilbilim, dil edinimi ve çok kültürlülük konularında daha fazla eğitime katılmalıdırlar. (Viyana Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Çokdillilik, temel iletişim dilinin ikinci dil olarak öğretimi, dilbilim, dil edinimi ve çok kültürlülük konularındaki güncel araştırma sonuçları değerlendirilmeli ve bunların öğretmen eğitimine entegrasyonları yapılmalıdır. (Viyana Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Çokdilliliğe üretken bir biçimde odaklanacak zorunlu bir kurs oluşturulmalıdır. Böylesi bir kurs bir yarıyılıda en az haftada iki saatten oluşmalıdır. İlerleyen eğitimler için ilave edilen nitelikli araçlara bağlı olarak benzer ve daha kapsamlı kurslar önerilmelidir (Örn. CAS QUIMS – Çok dilli Okullarda Kalite, Zürih Üniversitesi'nde). (Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Çocukların konuştukları diğer birinci dilleri öğrenmelerinde karşılaştıkları zorluklar ile eğitimde kullanılan temel dillerin edinimi konularına odaklanan zorunlu bir eğitim kursu oluşturulmalıdır. Bu kurs, en azından her yarıyıl boyunca haftada iki saatten oluşmalıdır. İlerleyen eğitimlerde ilave edilen nitelikli araçlara bağlı olarak benzer ve daha kapsamlı kurs-

lar önerilmelidir (Örn. CAS İkinci dil olarak Almanca Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi'nde). (Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Çokdilli sınıfların durumları hakkında yetkin, deneyimli öğretmenlerin rehberliğinde, derslerin üçte biri oranında uygulamalı öğretmenlik eğitimi verilmesi için bir düzenleme yapılmalıdır. (Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Estonya'daki çokdilli okullar için anahtar etken, kabul edilebilir öğretmenlik eğitimidir. Temel eğitimin öğrencilerin hizmet içi eğitimini ve aynı zamanda mesleki eğitimini etkilediği belirtilmelidir. Bu konuda iyi bir eğitim müfredatı örneği, çokdilli öğretmenler için geliştirilen Narva Öğretmen Koleji'nde bulunmaktadır: Okul öncesi öğretmenler, sınıf (ilkokul) öğretmenleri ve ortaokuldaki öğretmenler (Koolieelse laste-asutuse õpetaja mitmekeelses õpikeskkonnas [www.narva.ut.ee/et/115218](http://www.narva.ut.ee/et/115218)). (Tartu Üniversitesi)

Tüm öğretmenlik öğrencileri için, eğitim ve öğretim kursları arasından çokdillilik konularına odaklanacak bir eğitim kursu oluşturulması acilen gerekmektedir. Böylece, hangi konuları çalıştıklarına bakılmaksızın tüm öğretmenlik öğrencileri, çokdilliliğin nasıl işlediği, ikinci dil gelişiminin nasıl sağlandığı ve çokdilli öğrenciler için hangi öğretme metodlarının faydalı olduğuna dair temel bilgileri edineceklerdir. (Göteborg Üniversitesi)

Öğretmenlik öğrencileri, ders konularını çalıştıkları zamanlarda bir konunun öğreniminde dilin önemini de anlamalıdırlar. Her konu için hangi metin biçimlerinin ve türlerinin bu konuda tipik olduğunu ve bu metin türlerinin yapısalılık, dil, gramer ve sözlüksellik konularında nasıl yapılandıklarını öğrenmelidirler. Örneğin, dil ve edebiyat! konusu gibi. (Göteborg Üniversitesi)

Konu ilişkili bilgilenmeye paralel olarak, öğretmenlik öğrencileri tarafından, çok dilli çocuklar ile özellikle yeni bir ülkeye göç etmiş çocuklar ve bunlar arasında göçün travmatik etkilerini yaşamış olan çocukların öğrenmelerini etkileyecek psiko-sosyal faktörlerin etkisinin bilinmesi gerekmektedir. (Göteborg Üniversitesi)

Öğretmen eğitimi alanındaki tüm konular, ikidillilik ve çokdillilik araştırmalarında temel dilbilimsel bakış açısı, ikinci dil edinimi ve çokdilliliğin eğitimi bilgilerini kapsamalıdır. (EURAC Bolzano)

Öğretmen eğitimi, toplum dillerini dilbilimsel bakımdan

öğrenmeye yönelik bilgileri içermelidir. Bu, bilimsel temelli öğretmen eğitiminin bir parçası olmalıdır. (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

Öğretmen eğitiminde, öğrencilerin özellikle dil(leri) öğrenme yollarını anlamaları konusunda nasıl motive edilmeleri gerektiği bulunmalıdır. (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

Çokdillilik eğitimi, öğrenci odaklı olmalıdır ve kurallı / hatasız ve yanlışsız gramer merkezli değil, iletişimsel olmalıdır. Bu konuya destek için ekip eğitimi öğrenilmelidir ve uygulanmalıdır. Böylece bire bir kontrol yerine farklı dil dersleri veren öğretmenler arasında işbirliği teşvik edilecektir. (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

Modern nörofizyolojik araştırmalara ait görüşler değerlendirilmelidir. Görüleceği gibi erken çokdillilik sadece yabancı dillerin edinimini sağlamakla kalmaz aynı zamanda diğer bilgi alanlarını destekleyerek bilişsel yeteneklerin kazanılmasını da sağlar. (Akdeniz University Antalya)

Bir gereklilik olarak kabul etmeliyiz ki, ulusal dil dışındaki dillerin dilbilimsel bilgisi konusunda öğretmenlerin farkındalığını arttırmak büyük avantaj sağlayabilir. Örneğin, Kürtçeyi konuşmak sadece Farsça, Hintçe, Urduca ve Paştoca gibi akraba Hint Avrupa dilleri ile daha kolay iletişim kurma dışında, Kürtçeyi bilmek Almanca, İngilizce ve İsveççe gibi batı dillerini edinmeyi de kolaylaştırır. Etkileşim yaşayan bir dil olarak Kürtçe (Türkiyedeki diğer diller gibi), Türkçeden hem sözcüksel hem de dilbilgisel yapıları çeşitli oranlarda ödünlediğinden ikidilli eğitim için önemli bir temel oluşmuştur. Çokdilli eğitimin etkili olması için öğretmenler, sadece Kürtçe (ya da Türkiyedeki farklı bir dil) konusunda değil, aynı zamanda Türkçe ve bu dillerin etkileşim özellikleri konusunda da geniş kapsamlı bilgiye sahip olmalıdırlar. (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

---

**3. Öğretmen eğitiminin bir bölümü olarak, tüm öğretmenler, eğitim dili olmayan fakat öğrencilerden birinin anadillerinden biri olan dil konusunda temel dil kursu eğitimi almalıdır. Bu dilin temel dil olarak konuşulduğu çevrede bulunma fikrini de içeren bu ders zorunlu - seçmeli ders olarak önerilmelidir.**

Öğretmen eğitim müfredatının zorunlu bir parçası olarak, büyük göçmen gruplarının gelmiş olduğu ülkelerde (Türkiye, Sırbistan ve Kosova gibi) kalınmalıdır. Kalma süreci, ön

hazırlık ve sonrasında uygulamalı etkinliklerden oluşmalıdır. Örn. IKP-konaklamaları Zürih Öğretmen Evi tarafından 1980'lerden itibaren önerildi. (Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Öğretmen yetiştirme programlarında, göçmen gruplardan birinin dili, zorunlu olacak kısa bir dil kursu ile tanıtılmalıdır. (Viyana Öğretmen Yetiştirme Üniversitesi)

Öğretmen eğitim programının bir parçası olarak, bir çok büyük göçmen gruba ait dilin kursu, bu diller hakkında en azından temel bilgilerin kazanılması için sunulmalıdır. Kurslar, ilkesel olarak sözkonusu dillerle ilişkili kültür ve göçlerle de ilişkilendirilmelidir. (Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Öğretmen eğitiminin bir parçası olarak, bir ülkenin dili olan Arnavutça, Arapça, Berberice, Mandarince, Makedonca, Türkçe, Kürtçe, Tvice, Urduca gibi dillerle ilişkili temel kurslar zorunlu olarak verilmelidir. (EURAC Bolzano)

---

**4. İkidilli ya da ikidillilerin de olduğu tekdilli eğitim veren okullarda (immersion okulları), öğretmenlerin dil yetkinlikleri onaylanmış bir şekilde ileri düzeyde olmalıdır.**

Avrupadaki öğretmen eğitimi deneyimleri göstermektedir ki, üniversitede çokdilli eğitim modeli ile çokdilli öğretmenlerin gelişimi sağlanırken; gelecekteki öğretmenlerin dil yetkinlikleri tüm bunlar içinde en zorlu olanıdır. Bir öğretmen C1 düzeyinde bir dile öğretim dili olarak hâkimse ya da bu dil ile ana dili konuşucusu gibi iletişim kurabiliyorsa, çokdilli sınıflarda ve anaokulu sınıflarında dersler verebilir (Raik, K. 2014). (Tartu Üniversitesi)

Estonyada artan, bir yabancı dili sadece o dili kullanarak öğretme metodunda, hem hedef dil, hem de diğer dil değerlendirilmek zorundadır. Estonyaca ve Rusçanın farklılıkları ışığında iki yollu yöntemle iki farklı dilin öğretme metodu kullanılarak dillerin öğretilmesi daha faydalıdır. (Tartu Üniversitesi)

Bir yabancı dili sadece o dili kullanarak öğretme programları, anaokullarındaki pozitif deneyimlere bağlı olarak daha kapsamlı kullanılabilir. Bu gibi durumlarda, dil öğretmenlerinin eğitim kurslarında edindikleri dil yetkinliklerinin gözlemlenmesi çok önemlidir. (Tartu Üniversitesi)

Daha fazla çokdilli öğrenci ya da öğrenci öğretmenler, öğretimde kaliteyi arttırmak için yabancı bir dili sadece o dili kullanarak öğretme programı uygulayan anaokullarına çalışmak için gönderilmelidir. Bir çok uzman, okul ve anaokulu müdürünün daha esnek olması gerektiği fikrindedirler. Bu duruma bağlı olarak, çalışan elemanlar, hazırdaki tekdilli eğitim modelini tamamıyla tekdilli, kısımsal tekdilli ve iki yönlü tekdilli öğretim metotlarını (2015/2016 eğitim-öğretim yılında) anaokullarında takip etmelidir. (Tartu Üniversitesi)

Çokdilli eğitimin ön şartı, öğretmenlerin ikidilli (örn. Türkçe-Kürtçe) olmalarıdır. (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

### **5. Dil eğitimi alanındaki yeni modeller konusunda tartışma ve kavrayışlar geliştirilmeli ve bunlar dil öğretimi müfredatının bir parçası haline getirilmelidir.**

İkinci dil edinimindeki eğitimsel çabalar, bu dilin birinci dil konuşucuları için öğretilen temel eğitim diliyle koordinasyon içinde olmalıdır. Birinci dil öğretimi de, çocukların büyük bölümünün eğitimdeki temel dil(ler)i birinci dil olarak değil, ikinci dil olarak konuştuğu çokdilli okul çevresine göre tasarlanmalıdır. Bu durum, birinci dil öğretiminde yer alan öğretmenlerin farkındalığını artırarak, öğretmenlere, temel öğretim dilini, ikinci dil olarak öğretmeleri konusunda yetkinlikler kazanmalarını içermektedir. (Zürich Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Birbirine entegre edilebilen bir dil eğitimi modeli tartışılarak düşünülmelidir. Böylece, birinci dil eğitimi alanı, yabancı dil eğitimi alanı, diğer dillerin de içerildiği ve teşvik edildiği diğer birinci diller ve dil farkındalığının teşviği koordine edilir ve ideal olan bir temel öğretmen eğitimi programına entegre edilir. (Zürich Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Genel eğitim veren bir okuldaki öğrencilerin hepsine, anadili olarak belirtilen tüm farklı dillerde tüm konuların öğretilmesi olanaksızdır. Bundan dolayı, müfredat içinde konunun önceliğini ya da konumunu belirlemek gerekmektedir. Sadece bu şekilde kabul edilen özel konuların terminoloji derlenmesine başlanarak öğretmen eğitimi için uygulanabilir. (Tartu Üniversitesi)

Bir dil hakkında çalışmak ya da ikinci bir dili edinmek için birçok farklı metot bulunmaktadır. Estonya'da, öğrencilerin ikinci dilleri için hangi ölçütlerin ve hangi metotların kullanılması gerektiği hakkında birçok tartışma vardır. Bu konular

hakkında bir uyum sağlanarak problemlerin çözümü için genel yargılara ve metotların kullanım amaçları için ortak hedeflere ulaşılması daha da önemlidir. Ancak bu şekilde, diğer dillerin okullarda teşviği için uygun yolların ve metotların seçilebilmesi mümkün olacaktır. Estonya'da çokdilli öğrenim stratejileri ve ayrıca bunları test etme konuları üzerinde daha fazla durulmalıdır. (Tartu Üniversitesi)

Deneyisel çalışmamızda, ikidilli (özellikle Türkçe-Kürtçe konuşucusu olan) öğrenciler arasında ciddi oranlardaki değişik çokdillilikle (tamamiyle dengesiz ikidillilikten dengeli ikidilliliğe kadar) karşılaşıldı (Rehbein & Varol). Bazen sadece anlama düzeyinde olan fakat konuşamayan Kurmanci Kürtçesine sahip çocuklar ile karşılaşıldı. Çokdilli eğitim, bu çokdillilik çeşitliliğini de değerlendirme durumunda. Bu durum, çocuklarda zayıf kalmış dilin sistemli bir şekilde geliştirilmesi ya da yeniden öğretilmesi gerektiği şeklinde anlaşılmalıdır. (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

### **6. Eğitim alanı ve eğitimle ilgili diğer alanlardaki aktörler okul ve okul dışında dillerin öğreniminin teşviği için materyal geliştirilmesi sürecinde yer almalıdırlar. Bu girişimlerin bölgesel, ulusal ve uluslararası seviyede ilişkilendirilmesi, oluşturulan fikirlerin, metotların ve materyallerin uygulanması bakımından önemlidir.**

Son yıllarda, Estonya Üniversitesi ve yüksek öğretimle ilgili kurumlarda, çokdilliliği / çok kültürlülüğü destekleyici dersler / kurslar geliştirildi. Örneğin 2014 yılında, Tartu Üniversitesi, Rakvere Koleji, Narva Koleji ve Talin Üniversitesi akademisyenlerinin ortak çalışmasıyla, çokdillilik ve çok kültürlülük konularında okul öncesi eğitim için ortak bir kurs geliştirildi: (<http://eduko.archimedes.ee/oppekava-ja-didaktikakeskused/konkursid>). Her ne kadar sıklıkla farklı kurumlarda bazı girişimler gerçekleştiyse de, bunlar işbirliğine dayalı değillerdi. Bu nedenle, ekstra çabalardan kaçınmak için kapsamlı bir bilgi bankasının oluşturulması gerekir. Ayrıca, sadece deneyimler bilgi edinimini tetiklemediğinden bunları takip eden kursların organizasyonu önem arz etmektedir. Estonya'da günümüzde öğretmenler için uzun süreli hizmet içi eğitim sistemleri bulunmadığından, temel hizmet içi eğitim programlarının tasarlanması gerekmektedir. (Tartu Üniversitesi)

Konu temelli eğitim, dil eğitimi ve üniversite düzeyinde eğitim arasında (günümüzde birkaç Avusturya üniversitesinde

uygulanan disiplinler arası kuruluşlar, “Eğitim okulları” gibi) daha güçlü bağlantılar oluşturulması gerekmektedir. (EURAC Bolzano)

Öğretmen eğitimi ve devam eden staj dönemi gibi eğitim kurslarında, çok dilli eğitim için kuramsal temelli öğretme materyalleri işbirlikçi çalışmanın bir parçası olarak laboratuvarlarda oluşturulmalıdır. Bu materyaller, okul sınıflarında kullanılabilmesi için internet bağlantılı da olmalıdır (örn. ebeveynler için bilgilendirici materyal olması için dil birimleri, dilleri karşılaştırmak için çalışma araçları, dillerin yaşam hikayeleri için soru bankaları gibi). (EURAC Bolzano)

---

### **7. Okullardaki, üniversitelerdeki ve diğer tüm enstitülerdeki kütüphaneler (elektronik kataloglar ve veritabanları dahil) çokdillilik ve dil çeşitliliği alanında öğretmen yetiştirme için en son yayınlar ve eğitim materyalleri bakımından güçlendirilmelidir.**

Toplumdaki çokdillilik ve çokdilliliğin okullara ve öğretmen yetiştirmeye olan etkileri ile ilgili alanyazın çalışmalarına daha fazla ihtiyaç vardır. Bu çalışmalar, öğretmen yetiştirme amacıyla okullardaki tüm dersler için erişilebilir olmalıdır. Yayınlar, bir öğretmenin bu ders içinde çokdillilik, ikinci dil gelişimi konularında ve aynı zamanda konulara ve dile özgü bilgileri geliştirmesi gerektiği hususlarına yer vermelidir. Kültürler arası eğitim olgusu da ayrıca konu odaklı alanyazın içinde tanıtılmalıdır. (Göteborg Üniversitesi)

Öğretmen eğitimi kurumlarında kütüphaneler, çokdillilik, çokdilli eğitim, bölgesel diller ve azınlık dilleri, dil çeşitliliği ve göçler konularında en son ve en güncel yayınlara sahip olmalıdır. (EURAC Bolzano)

---

### **8. Çokdilli eğitim konusunda, bilim insanlarının tartışmaları ve bilgilendirme kampanyaları düzenli olarak ilgili tüm eğitim kurumları tarafından desteklenerek gerçekleştirilmelidir.**

Öğretmen eğitimi ile ilgili kurumlarda, çokdillilik ve dil çeşitliliği konularında farkındalığı arttırmak için “Dil Günleri” ve farklı girişimler düzenli olarak organize edilmelidir. (EURAC Bolzano)

Çokdillilik konusunda ileri düzeyli tartışmalar her türlü eğitim kurumunda düzenli olarak sürdürülmelidir. (Viyana Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

---

### **9. Eğitimli çokdilli öğretmenlerin sayıları artırılmalı ve onlar düzenli/devamlı okul sistemi içine entegre edilmelidirler. Diğer ülkelerde daha önceden edinilmiş öğretmenlik eğitiminin ve sertifikalarının daha kolay onaylanması gereklidir.**

Daha fazla çokdilli öğretmen eğitilmelidir ve öğretmenler İsveç okullarının temel eğitim sistemi içine entegre edilmelidirler. Okullardaki çokdilli öğretmenler arasından pozitif modeller oluşturmak çokdilli öğrenciler açısından önemlidir. Akademik geçmişe sahip göçmenlerin İsveççe eğitimi için dahi başka ülkelerden edindikleri sertifikalar değerlendirilerek kabul edilmeli ve bilgilerinden faydalanmak daha kolay hale getirilmelidir. Böylece, bu insan kaynaklarından okullarda daha iyi yararlanılacaktır. (Göteborg Üniversitesi)

Öğretmen eğitimi programları, göç geçmişine sahip ya da başka ülkelerin dilleri ve kültürleri konusunda bilgi ve deneyim kazanmış daha fazla ikidilli ve çokdilli öğretmenleri, okul psikologlarını ve okullardaki sosyal hizmet elemanlarını eğitmelidir. Bu durum, eğitim alanındaki çokdilli ve çok kültürlü elemanların sayılarını arttıracaktır. (Viyana Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

## Eğitim alanındaki politikacılar ve karar vericiler için öneriler

**1. Yürürlükte olan ulusal ve Avrupa kanunları, öneriler ve bu konuda atılan adımlar daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmelidir. Bu konuda alınacak önlemler, bu kanunların ve önerilerin ciddi bir şekilde uygulanmasını sağlayarak eğitim politikası ve okullardaki uygulamaları arasındaki açıkları azaltmalıdır.**

Çokdilliliğin teşviği için bazısı güncel olan tavsiyeler, öneriler ve araçlar ciddi bir biçimde değerlendirmeli ve bunların uygulanabilir olmaları için daha fazla çaba harcanmalıdır. Avrupa düzeyinde bir örnek: Avrupa Birliği Çokdillilik Çerçevesi (Framework of the European Council for Multilingualism) ([http://europa.eu/legislation\\_summaries/education\\_training\\_youth/lifelong\\_learning/c11084\\_de.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11084_de.htm)); ulusal düzeyde örnek: The Swiss integrated language plan of 1988 ([https://sprachenkonzept.franz.unibas.ch/Konzept\\_kurz.html](https://sprachenkonzept.franz.unibas.ch/Konzept_kurz.html)). (Zürich Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Avrupa konseyinin önerileri Eğitim ve Öğretimin Beyaz Kitabı (White Paper on Education and Training)'nda toplandı: Öğretme ve öğrenme: Öğrenen bir toplumda dil eğitimi konusunda kavranmalıdır ki, her bir Avrupa vatandaşı ülkede konuşulan resmi dilin yanında iki farklı dil daha konuşmalıdır (1+2). Estonya'nın dil stratejisi, Avrupa Birliği'nin dil stratejisine dayanmaktadır. Estonya'nın 2009-2015 yabancı dil stratejisi çokdilliliği kolaylaştırmaktır. (Eestis. <http://www.integrationresearch.net/kooli-keelestrateegia.html>). Estonya'nın nüfus yapısı değerlendirildiğinde, Estonya'nın en büyük çokdilli toplum yapısının dili olan Rusçanın öğrenilmesi özellikle günümüz iş alanlarının ihtiyacına bağlı olarak daha güçlü biçimde teşvik edilmelidir. (Tartu Üniversitesi)

Genellikle, İsveçteki politikacılar ve karar vericiler Avrupa Birliği Çokdillilik Çerçevesi gibi Avrupa ülkelerinde çokdilliliği teşvik edici öneriler ve araçlar konusunda az bilgiye sahiptirler. Bu bilgiler, planlı olarak desteklenmeli, toplumda ve okullarda çokdilliliğin gelişimi için kararlar verildiğinde istenmelidir. (Göteborg Üniversitesi)

İsveçte, çokdilli öğrenciler için eğitim yasaları oldukça geniş olmasına rağmen bu yasaların uygulanması oldukça zayıftır. Bundan dolayı, yasaların takip edildiği ve uygulandığının temel olarak görülmesi gerekmektedir. Bunu özellikle yapı-

cak olanlar İsveç'te zorunlu eğitim konusunda sorumlu olan belediyelerdir. Dil politikaları ve uygulamaları arasındaki boşluklar belirtilmeli ve azaltılmalıdır. (Göteborg Üniversitesi)

İsveç'ten farklı olarak Türkiye, çokdilli eğitimin uygulamalarından çok, tüm bölgelerindeki her türden okulun her sınıfında çokdilli eğitimin uygulanması için ayrıntılı olarak hazırlanmış bir anayasaya ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca veliler, çokdilli eğitimin, sadece sosyal adalet için değil aynı zamanda çocukların daha etkili ve yüksek kaliteli eğitim alarak geleceğe daha iyi hazırlanmalarını sağladığı konusunda ikna edilmelidir. (Akdeniz University Antalya)

Dil öğretimi sadece okul dersi olması dışında, çeşitli dilleri ders dili olarak kullanmak şeklinde de yapılmalıdır(bkz. Cummins). Bu "çokdillilik immersion programı" na bağlı olarak gerçekleşir. Dahası, çokdillilik öğretimi, temel dil gelişimi dışında, özellikle okul dilleri gibi farklı dil değişkelerini (akademik yetenekler, CALP ya da dili) Türkçe gibi ulusal dilde olduğu gibi Kürtçe gibi toplum dillerini de kapsamalıdır. (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

Üç ya da dört dilli eğitim modeli okullar da kabul edilebilir; Türkçe ve İngilizce yanında Kürtçe ve Rusça, Almanca, Çince gibi bir başka toplum dili (yaşayan dil) seçmeli olarak öğretilmelidir. (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

Toplum dilleri için çokdilli eğitim sadece Türkçe dışında dilleri bilen çocuklarla sınırlandırılmamalı, herhangi bir ülkedeki ve Türkiye'deki tüm çocukları kapsamalıdır. Bu bağlamda özellikle azınlık dillerine açık İsveç'in "hemspråk-model"i Kürtçe gibi toplum dillerinin eğitimiyle uyuşmamaktadır. Toplum dilleri eğitimi aynı zamanda sadece ulusal dili bilen tekdilli çocuklara da açık olmalıdır. (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

Çokdilli eğitim çalışmaları (örn. Garcia, Garcia&Flores) çokdil öğretimi içerecek biçimde uygulanmalıdır (örn. karşıtsal öğretim, çokdilli uygulamalar, farklı dillerde aktif dil kullanımı, iletişim dili öğrencilerinin değişimi, yorumlama uygulamaları, farklı dillerde takım çalışması öğretimi, eğitsel kod değiştirme gibi). (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

Bölgesel esaslar çözümlenerek, farklı toplum dilleri konusunda seçimli kurslar olanaklı hale getirilmelidir (örn. Kürtçe ve Zazaca, sadece Doğu Anadolu'da, Lazca sadece Karadeniz Bölgesi'nde değil, aynı zamanda Türkiye'nin daha büyük yaşam alanlarındaki eğitim kurumlarına entegre edilmelidir). (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

## **2. Çokdilli eğitim alanında çalışan takımlar ve uzmanlar, ulusal düzeyde ve uluslararası değişimi göz önüne alarak alan terminolojisi hakkında anlaşılır tanımlamalara ve genel yargılara ulaşmalıdırlar. Çalışmaları doğrudan eğitim politikalarına bildirilmelidir.**

Birçok ülke, dil politikaları konusunda yapılacak işleri belirlemişken (Phillipson 2001; Ricento 2005; Siiner 2010), Estonya'da, dil politikası söylemi, dile dar bir dilbilimsel yaklaşım sergiler biçimde karakterize edilmekteydi ve sonuç olarak bu durum kurallı, koruyucu/kontrol edici bir paradigma ile bastırılmaktaydı. Estonya'nın vatandaşlık bağı ile varlığına ve sürdürülebilirliğine dayanan (EKAS: 6) dil kanunları, çoğulculuk üzerine bir gölge düşürmektedir (cf. Koreinik 2011), dil konusundaki tartışmaları daha karmaşık hale getirmektedir. Daha fazla dilbilimcinin, okul idarecilerinin ve çokdillilik uygulamalarında aktif rol oynayanların, halkları ilgilendiren bu türden tartışmalar içine sokulmaları gerekmektedir. (Tartu Üniversitesi)

Okullardaki ve eğitim alanlarındaki karar vericiler ve politikacıların çoğunluğu, çokdillilik konusunda eleştireci bir yaklaşımla tepkilerini yansıtmalıdırlar ve kendilerinin çokdillilik, dil yetkinliği, dil desteği ve dil edinimi konularındaki anlayışlarını yeniden tanımlamalıdırlar. Sergilenen bu eleştirel yaklaşımlar, eğitimde çokdillilik konusundaki bölgesel ve ulusal çalıştaylara entegre edilmelidir. (EURAC Bolzano)

Her ne kadar İsveç uzun yıllardır çokdilli bir ülke olsa da insanların geneli ülkenin tekdilli olduğu görüşündedir ve bu görüş politikacılar ve karar vericiler arasında da vardır. Toplumda ve aynı zamanda politikacılar ve karar vericiler arasında çokdilliliğin ne anlama geldiği ve çokdilliliğin okul ve eğitimdeki gerekli sonuçları hakkında bir tartışma yaratmak gerekmektedir. (Göteborg Üniversitesi)

Çokdillilik Estonya'da, Estonyacanın resmi dil olduğu ve buna karşıt olarak en büyük azınlığı oluşturanların dili olan Rusçanın konuşulduğu bir görünümle sınırlıdır. Estonya dilinin korunması gerekirken, diğer tüm diller tanınarak kendi resmi konumlarını kazanmalıdırlar. Estonya nüfusunun %20'si Estonyalı olmayan insanlardan oluştuğundan, çokdillilik ve çok kültürlülük güçlendirilmelidir. Çok kültürlülük, iki / çok dillilik olguları, daha özel bir şekilde ulusal düzeyde tanımlanmalıdır. (Tartu Üniversitesi)

Çokdillilik ve çok dilli eğitim konusunda uzman olan ulusal birimler, okul yöneticileri, öğretmenler ve velilerle çokdillilik

konusundaki önyargılar ve söylenceleri ortadan kaldırmak için açık bir biçimde iletişime geçmelidirler (örn. özel seminerler yardımıyla, dersler, bilgilendirici materyaller ve benzerleri gibi). (EURAC Bolzano)

Halka açık tartışmalarda, daha fazla dilbilimcinin, okul yöneticisinin ve aktif olarak çokdilliliğin artı değerdeki yeteneğine inanan insanların bulunması gereklidir. (Tartu Üniversitesi)

## **3. Dil alanında yapılması öngörülenlerin ve okullardaki çok dilliliğin finanse edilebilmesi ve desteklenmesi için eğitim politikası gerekli kaynakları sağlamalıdır. Bu destekler örn. tüm eğitimcilerin temel eğitimini, mesleklerini geliştirme ve ilerletme eğitimlerini, güncel ders materyallerinin oluşturulmasını ve bölgesel, ulusal, uluslararası düzeyde aktörlerin bir iletişim ağı kurmasını kapsayabilir.**

Profesyonel anadil dersi eğitim araçlarının temin edilmesinin desteklenmesi ve bu görevin gönüllü kişi ve grupların inisiyatifine bırakılmaması gereklidir. (Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Bir okulun yerleşim bölgesinde bulunan öğrencilerin aile içinde kullandıkları başlıca dillere yönelik dil kurslarının düzenlenmesi ve organizasyonu desteklenmelidir (örn. Arnavutça, Arapça, Berberce, Hintçe, Mandarin, Make-donca, Türkçe, Tvi, Urduca vs.). (EURAC Bolzano)

Estonya Eğitim Bakanı Jevgeni Ossinovski, okulların farklı dilsel ortamlarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir: „[Öğrenciler] farklı dillerde, farklı saatlerde ders alabilirler, ama aynı okul binasının içinde hep birlikteler. Birçok şehirde oldukça başarılı anaokulları bulunmaktadır. Yine de, bölgesel unsurlara bağlı olarak Estonyalı ve Rus gençler okul zamanı dışında çok az bir araya geliyorlar. Bu iki dil grubu arasında neredeyse hiç iletişim yok ve bu durumu derslerde gidermek mümkün değil.“ **AMuSE** projesi kapsamında edinilen deneyimler gösteriyor ki, iletişim ağlarının kullanımı, dil kampları ve ebeveynlerin iyi bilgilendirilmesi daha sık bir temas için fayda sağlamaktadır. (Tartu Üniversitesi)

İsveç yasalarına uygun ders düzenlemesi sağlayabilmek için, okullara gerekli maddi ön koşullar ve kaynaklar sağlanmalıdır. (Göteborg Üniversitesi)

Derslerin en az iki dilde yapılması, birinci sınıftan itibaren bağlayıcı bir koşul haline gelmelidir (örn. Türkçe ve bir başka birinci dil). Genel olarak, çok dilli ders, kurumlar tarafından mümkün olduğunca erken başlatılmalıdır, örn. ana okulunda ya da oyun gruplarında ve aile içinde. Böylelikle çok dillilik toplumda genel bir iletişim şekli olarak yaygınlaşacaktır. (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

İlkokulda en azından iki dilde okuma-yazma öğretilmelidir (bk. Bialystok, Kosonen). Bizim araştırmalarımızın sonucuna göre, Türkiye'deki çocukların çoğu okula başlarken Türk Dili'ni gayet iyi biliyorlar. Bundan dolayı iki dilde okuma-yazma becerisi okulun başlangıcından itibaren hedeflenmelidir. (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

Kurum olarak okullar, dil toplulukları ile iç içe olmalıdır. Böylelikle diğer konuşucular da (veliler, kardeşler) dahil edilmiş olur. Genel olarak topluluğun dile dair kaynakları kullanılmaktadır. Okullar dilsel olarak etkin merkezler şeklinde bölgede yer alabilirler. Yöreyle has ve çok dilliliğe dair özellikler de iletişim şekli olarak okullara yansıtılabilir. Aynı zamanda okuldaki dersler yetişkinlere yönelik genişletilebilir (örn. okuma-yazma becerisini destekleyen kurslar, mesleki eğitim vs.). (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

#### **4. Eğitim konusundaki karar vericiler, bu alandaki yetkinliklerini perçinlemek amacıyla çokdillilik konusundaki bilgilerini arttırmalıdır ve bu konuda daha ileri düzeylerdeki eğitim kurslarına katılmalıdırlar.**

Öğretmenlik bölümlerindeki eğitmenler çok dilli eğitimin uygulaması ve teorik temelleri hakkında nitelikli eğitim almışlardır (örn. ECML-Projesi MALEDIVE'nin sunduğu yükseköğrenim dersleri ile). (EURAC Bolzano)

Okullarda ve diğer Milli Eğitim kurumlarında „Dil Günleri“ ve dil çeşitliliği konusunda duyarlılığı artıran faaliyetler düzenlenmelidir. (EURAC Bolzano)

Okul ve eğitim politikası alanlarında karar verme yetkisi olan kişilerde, çokdillilik ve çokdilli öğrencilerin eğitimi konusunda ciddi bilgi eksiklikleri bulunmaktadır. Yasaları düzgün uygulamada ve doğru kararlar almada, çokdilli öğrencilerin eğitimi konusunda yeterli bilgi gereklidir. (Göteborg Üniversitesi)

İsveç' teki göçmenlerin eğitimi ile ilgili olarak OECD raporu-

nun da dile getirdiği gibi, çokdilli öğrencilerin eğitim ve öğrenim durumları hakkında İsveç eğitim yetkililerinin yeterli bilgileri bulunmamaktadır (Taguma, Kim, Brink&Telteman, 2010). Bu nedenle yazarlar „göçmenlerin eğitimi ile ilgili yasalarda önceliğin, farklılıklara ve İsveç okullarında dil kaynaklarına eşit erişim sağlama konusunda tüm eğitim personelinin ve müdürlerin eğitimine verilmesini“ önermektedirler. (Göteborg Üniversitesi)

Herkes, çokdilliliğin özellikleri ve mekanizmaları, ikinci dilde edinilen beceriler ve özellikle çokdilli öğrencilere uygun olan öğretim yöntemleri hakkında temel bilgi sahibi olmalıdır. (Göteborg Üniversitesi)

Genel olarak, eğitim alanında karar verme yetkisi olan kişilerin çokdilli eğitimin içeriği ve teorik temelleri hakkında nitelikli eğitim almaları gerekmektedir (örn. ECML-Projesi MALEDIVE'nin sunduğu yükseköğrenim dersleri ile). (EURAC Bolzano)

#### **5. Anadili eğitimi ve diğer dillerin desteklenmesi düzenli eğitim müfredatına yerleştirilmelidir. Bununla birlikte anadili öğretmenlerinin statüsü diğer öğretmenlerle eşit olmalıdır.**

Formasyon öğrencilerinin eğitiminde ve mesleki gelişiminde, anadilde verilen derslerle ilgili seminerlerin müfredata entegre edilmesi gerekmektedir. Ayrıca öğrencilerin, bu dersleri uygulayan öğretmenlerle mümkün oldukça irtibatta olmaları ve ortak proje üretmeleri sağlanmalıdır. (Zürich Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Anadil derslerinin öğretmenlerine ilerletme eğitimi ve mesleki gelişim imkanları sunulmalıdır. Bunlar farklı boyutlarda olabilir (kısa süreli kurslar, uzun süreli, sertifikalı programlar (örn. CAS; Certificate of Advanced Studies). Bu programlar öğretmenlerin hem işyerindeki konumlarını, hem de ücretlerini olumlu etkileyebilir (bk. «Muttersprachlicher Unterricht: Erstsprachen unterrichten im Kontext von Migration» («Anadilde ders: Göçmenlik bağlamında birinci dillerin eğitimi»); [http://www.phwien.ac.at/files/Mitteilungsblatt\\_VR/Punkt%204/PH\\_Wien\\_LG\\_Muttersprachlicher\\_Unterricht\\_genehmigt.pdf](http://www.phwien.ac.at/files/Mitteilungsblatt_VR/Punkt%204/PH_Wien_LG_Muttersprachlicher_Unterricht_genehmigt.pdf)). (Zürich Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Tüm öğrencilerin, eğitimin her aşamasında, eğitimli elemanlar tarafından verilen anadilde eğitim almaya hakkı olmalıdır. (Viyana Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)



Anadildeki derslerin ve öğretmenlerinin (ücretleri dahil) lokal okul sistemleri ile bütünleşmesinin iyileştirilmesi gerekmektedir (örn. İsveç, Avusturya veya Kuzey Ren-Vestfalya örneklerinde olduğu gibi). Bu konu ile ilgili bk. Recommendation 814 on modern languages in Europe (1977! yılından) <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta77/EREC814.htm>, AB'nin 1995 yılına ait White Paper on education and training (<http://aei.pitt.edu/1132/>), 1999 yılına ait 12. UNESCO-Resolution ([http://www.unesco.org/education/imld\\_2002/resolution\\_en.shtml](http://www.unesco.org/education/imld_2002/resolution_en.shtml)) ve AB'nin 2006'a ait olan Recommendation 1740 (The place of mother tongues in school education) (<http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta06/EREC1740.htm>). (Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Anadilde yapılan dersin gündelik okul hayatıyla bütünleşmesi için uygun şartlar sağlanmalıdır; anadilde yapılan ders okul saatleri dışına yerleştirilmemelidir (mesela Cuma akşamları 17-19 saatleri arası uygun değildir). Bu aynı zamanda, okullardaki öğretmenlerin ve okul yönetiminin bu konuda hassas davranmasının sağlanması anlamına gelmektedir. (Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Gerekli görülen dil takviye dersleri normal ders akışının içinde yer almalıdır. Bu, örneğin sınıf içi gruplar oluşturma ve çokdillilik eğitimi yöntemleri ile gerçekleştirilebilir. (EURAC Bolzano)

İsveç'te artık anadilde ders yaygın olarak verilmektedir. Yine de dersler maalesef genelde günün geç saatlerinde, normal ders saatlerinin dışında, verilmektedir. Bu saatlerde öğrenciler genelde yorgun oluyorlar ve algılamaları azalmış oluyor. Anadildeki dersin normal okul akışına entegrasyonu mümkün kılınmalıdır. İsveç'in farklı bölgelerinde uygulanmakta olan bazı projelerde bu entegrasyon denenmektedir. İsveç Ulusal Eğitim Ajansı bu uygulanan anadilde eğitim programlarıyla ilgili bilgileri toplamalı ve anadilde eğitimin normal okul akışı içine alınması konusuna aktif katılarak, yeni ve yaratıcı yollar bularak bu konuda yardımcı olmayı görev edinmelidir. (Göteborg Üniversitesi)

Anadilde eğitim dersi öğretmenleri ve dil dersleri veren diğer öğretmenler arasında işbirliği için haftalık ders programında zaman ayrılmalıdır. (Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

### **bütünleştirilmelidir. Tüm okullar dil-dostu bir çevre görünümüne sokulmalıdır.**

Okul bağlamındaki „çokdillilik“ kavramında, İngilizce ve Fransızca gibi prestij dillerde odaklanılmamalı, aksine halihazırda öğrencilerde var olan diller dikkate alınmalıdır. Okul öncesi veya ilköğretimden orta öğretimin sonuna kadar bu dillerin çokdillilik eğitimi çerçevesinde entegrasyonunu sağlayan modellerin geliştirilmesi gerekmektedir. (Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Öğrencilerin dilsel gelişimini ve okuldaki başarılarını değerlendirirken, yapamadıklarından çok yapabildikleri değerlendirilmelidir. Öğrencilerin bireyselliği ve becerileri göz önünde bulundurulmalıdır (örn. Öğrenci ne yapıyor? Daha neye ihtiyacı var?). Okul eğitiminin her aşamasında becerilerin olumlu bir şekilde dile getirilmesi gerekmektedir. (EURAC Bolzano)

Bu bağlamda alternatif ölçme ve değerlendirme biçimleri üretilmeli ve uygulamaya alınmalıdır. Bu değerlendirmeler, bireysel olarak öğrencilerin dilsel profillerini ve ders dili açısından olası gereksinimlerini dikkate almalıdır. (EURAC Bolzano)

Derslerdeki çeşitliliği destekleme amacıyla, dersi veren öğretmenin yükünün dil asistanları veya co-teaching yoluyla hafifletilmesi gerekmektedir. (EURAC Bolzano)

„Yaşayan Diller“ ilkesi genişletilmeli ve eğitim sürecinin devamında, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca'nın dışında da 2. yaşayan dillerin sunulması özendirilmelidir. (Viyana Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

İlkokullardaki zorunlu „Yaşayan Diller“ dersi için dil seçenekleri çoğaltılmalıdır. İngilizce dersi (şu an % 98'lerde) dışında da dil derslerinin sunulması teşvik edilmelidir. (Viyana Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

2. ve 4. sınıflar arasında, öğrencileri çokdillilik ve avantajları için duyarlı hale getirebilmeye yönelik „Dil Günleri“ yapılmalıdır. Bu konu, ilköğretimde Yabancı Dil tartışmalarının devam ettiği İsviçre'de özellikle yarar sağlayacaktır (örn. Doğu İsviçre, Tessin ve Graubünden'den gelen sınıflarla buluşmalar ayarlamak veya anadil konuşucularıyla („nativespeakers“) bir İngilizce Günü organize etmek gibi). (Zürih Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

İlkokullarda dil derslerinin sağlıklı yürütülebilmesi için her

türlü desteğin verilmesi gerekmektedir. İşlevsel çokdilliliğin avantajlarını ortaya çıkarabilmek için sınıf öğretmenlerinin, uzman dil dersi eğitmenlerinin ve İkinci Dil olarak Almanca dersi öğretmenlerinin yükünün hafifletilmesi sağlanmalıdır. Aksi takdirde bu dersler eğitimcilerle artı bir yük teşkil edecektir. (Zürich Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Estonyaca'nın ilkokullarda ikinci dil olarak teşvik edilmesi gerekmektedir ve ilkokulun sonunda B2 dil seviyesinin ulaşılması hedeflenmelidir. İlkokullarda Estonyaca ve diğer dillerde eğitim verilirken, ders içeriğini ve dilini bütünleştiren bir öğretim (CLIL – contentandlanguageintegratedlearning) sağlanmalıdır. Yoğun olarak derslerin farklı dillerde verilmesinin geliştirilmesi oldukça faydalı olacaktır. [https://www.hm.ee/sites/default/files/uuring\\_kakskeelne\\_ope\\_vene\\_oppekelega\\_koolis.pdf](https://www.hm.ee/sites/default/files/uuring_kakskeelne_ope_vene_oppekelega_koolis.pdf) (Tartu Üniversitesi)

Tüm öğrenciler, dersin dilinde yeterlilik gösterene kadar gerekli olan İkinci Dil olarak Almanca dersini profesyonel eğitimciler tarafından alma hakkına sahip olmalıdırlar. (Viyana Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Okulların bulunduğu yerleşim bölgelerinde dillere olumlu yaklaşımın sağlanması gerekir. Ne derslerde, ne de teneffüslerde belli dillerin konuşulması yasaklanmalıdır. (Viyana Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

## 7. Tüm okullar, bilimsel ve yönetsel desteğe bağlı olarak kendi dil stratejilerini geliştirmelidirler.

Okullarda tüm öğrencilerin ve eğitimcilerin ayrıntılı dil profilleri oluşturulmalıdır. Bunlar yayınlanmalı ve okullarda sunulmalıdır. (EURAC Bolzano)

Estonya Eğitim ve Bilimler Bakanlığı içinde, derslerini farklı uygulama dillerinde veren ve kendi bireysel öz yapılarını da göz önünde bulunduran okullara gerekli özerkliği tanıyan çalışma gruplarının bulunması fikrini, **AMuSE** projesi desteklemektedir. Bu fikri desteklemek önemlidir, çünkü bu sayede okulların kendileri faaliyet hazırlama ve bu süreçte sorumluluk alma durumuna geleceklerdir (Klaas, B. 2014). (Tartu Üniversitesi)

Tüm okullar çevrelerine uygun olarak kendilerine has bir dil konsepti oluşturmalıdır. Bu konsept okulda var olan tüm dillere yönelik olmalıdır. Konsept aynı zamanda dil çeşitliliğine yönelik tüm faaliyetleri ve bilgileri kapsamalı ve okul camia-

sına, derslere ve genel olarak okul bağlamında konunun ele alınmasına esas teşkil etmelidir. Okullara bu konuda kılavuzluk etme ve yönlendirme amaçlı, bakanlık makamlarınca uzmanlar tarafından hazırlanmış merkezi bilgi materyalleri ve broşürler sunulmalıdır (örn. ders programlarını oluşturmada, derslerin ve projelerin planlanmasında, dillerin entegrasyonunda vs.). (EURAC Bolzano)

Dil konseptini baz alarak genel bir dil müfredatı hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. Bu müfredat dil, ders ve sınıfları da içine alarak ve bunun ötesinde bölgesel çoğunluk ve azınlık dillerini, ayrıca menşei ülke ve komşu dillerini de kapsamalıdır (bk. ECML Projesi PlurCur çerçevesindeki geliştirme çalışmaları ve uygulamalar: <http://www.ecml.at/F1/tabid/756/Default.aspx>). (EURAC Bolzano)

Günümüzde bazı İsveç okullarında özel dil konseptleri bulunmaktadır. Bu konseptlerde okullarda çokdilliliğe yönelik yaklaşımlar ve izlenmesi gereken yollar izah edilmektedir. Söz konusu okullar uzun zamandır çokdilli öğrencilere sahip olan okullardır. Okulların kendi dil stratejilerini oluşturmaları oldukça önemlidir. Bu stratejiler araştırmalara ve çokdillilikte kendini ispatlamış “goodpractice”lere dayandırılmalıdır. (Göteborg Üniversitesi)

Geçen birkaç yıl içinde yönetimdeki Adalet ve Kalkınma Partisi'nin politikası 2013 yılında demokratikleşme paketi olarak adlandırılan ve buna bağlı olarak eğitimde ve farklı toplumların dillerinin öğretilmesinde yeni yollar açan bir açılımla sonuçlandı. Kabul edilen açılım paketine göre, Türkçe dışındaki dillerin öğretilmesi için özel okullara izin verilecek ve diğer toplumların anadillerinde eğitim almaları sağlanacaktır. [http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key\\_documents/2013/package/brochures/turkey\\_2013.pdf](http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/brochures/turkey_2013.pdf) Bu yasa her ne kadar bir ilerleme olarak kabul edilse de, toplumun büyük bir bölümünün dilinin öğretilmesi maddi bir yükümlülük gerektiren özel okullarla sadece sınırlandırılmamalıdır. Sosyo-politik nedenlere bağlı olarak toplumların konuştuğu dillerin öğretimi devlet okulları dışında yaygınlaşamaz. Ayrıca, bu eğitimin günümüzdeki gibi haftada iki dersten oluşan seçimli bir uygulama olmasının ötesinde bir önem ve statü kazanması gerektiğini önermek istiyoruz. Demokratikleşme paketi ve onun öncesindeki dil haklarına özgü hazırlıklar, “Yaşayan Diller Bölümleri” olarak enstitüler kurulmasına öncülük etti: Mardin, <http://tyde.artuklu.edu.tr/> Van, <http://www.yyu.edu.tr/akademikbirimler/index.php?bolumid=63and> Düzce, <http://kafkas.fef.duzce.edu.tr/>, bu da uygulanan ileri aşamalı bir politika anlamına gelmektedir. Bu enstitülerin sadece ilgili oldukları toplum dillerini öğretmenin ötesinde bu dillerle çok-

dilli eğitim konseptini sağlamak amacıyla ilgilenmeleri gerektiğini öneriyoruz. Ayrıca, Türkiye'deki özel sosyo-politik durum göz önüne alınarak diğer ülkelerdeki çokdilli eğitim deneyimleri ve çokdilli eğitime yaklaşımlar değerlendirilmelidir. (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

Okul dışındaki çokdilli iletişim şekilleri (örn. İstanbul, Zeytinburnu'nda olduğu gibi) okullardaki kurumsal iletişim için örnek teşkil etmelidir. (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

### **8. Öğrenciler, dillere özgü genişletilmiş bir sözcük hazinesine sahip olarak kurumsal bir farkındalık ve buna bağlı olarak kabul gören bir belge almalıdırlar.**

Bireye göre ölçme ve değerlendirme bağlamında çokdilli öğrencilerin yaşam çevreleri dikkate alınmalıdır (örn. yazılı ve sözlü sınav arasından seçim yapabilme). (Viyana Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Mümkün olduğunca geniş bir yelpazede çeşitli dillerin desteklenmesi ve karne değerinde sertifikalandırılması için program ve imkanların hazırlanması gerekmektedir (örn. Fransa'da orta öğretimde bu mümkün kılınmıştır. Temenni edilen bunun ilkokuldan başlatılmasıdır. Fransa ile ilgili bk. Extra, Guus; Yağmur Kutlay (2012): Language Rich Europe. Trends in Policies and Practices for Multilingualism in Europe. Cambridge: Cambridge University Press. Download: [http://www.language-rich.eu/fileadmin/content/pdf/LRE\\_German\\_LRE\\_-\\_Trends\\_in\\_Politik\\_und\\_Praxis\\_f%C3%BCr\\_Mehrsprachigkeit\\_in\\_Europa.pdf](http://www.language-rich.eu/fileadmin/content/pdf/LRE_German_LRE_-_Trends_in_Politik_und_Praxis_f%C3%BCr_Mehrsprachigkeit_in_Europa.pdf)). (Zürich Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Ülke yahut eğitim dillerinin dengeli desteklenmesi yanı sıra, öğrencilerin dil repertuvarlarında halihazırda bulunan dillerin ve henüz ihtiyaç duydukları dillerin önemsenmesi gerekmektedir. (EURAC Bolzano)

### **9. Eğitim alanındaki uzmanlar ile dilbilim araştırmacıları arasında kurumsal düzeyde işbirliği artırılarak, öğretmen eğitiminin bundan doğrudan faydalanabilmesi sağlanmalıdır.**

Önceki yaklaşımlara kıyasla, Estonya'nın 2020 entegrasyon programı "LõimuvEesti 2020" (<http://www.integratsioon.ee/>) dil öğrenimine ilaveten, politik, sosyal ve iktisadi entegrasyonu da daha fazla göz önünde bulundurmaktadır. Bu gelişme eğitim-öğretim ağları tarafından desteklenmeli ve teşvik edilmelidir. (Tartu Üniversitesi)

Araştırma ve eğitim kurumları arasındaki işbirliği desteklenmelidir. Bu yolla, dil edinimi, dil öğrenme ve dil eğitimi alanında yapılan araştırmaların sonuçları derslerin planlanmasına aktarılabilir. Aynı zamanda uygulanan ders ve eğitim (uygulamalı) araştırmalarda doğrudan dikkate alınabilir. Çokdillilik eğitimi, dil repertuvarları, dil becerilerinin tespiti ve teşviki (sadece okul dilleri değil) konularında, bilim ve uygulama daha yoğun işbirliği içinde olmalı ve birbirinden karşılıklı faydalanmalıdır. Bununla birlikte çerçeve kurallar ve ya okul müfredatları daha fazla ilgili araştırma sonuçlarına dayandırılmalıdır. (EURAC Bolzano)

Araştırma ve eğitim kurumları arasındaki işbirliği desteklenmelidir. Bu yolla, dil edinimi, dil öğrenme ve dil eğitimi alanında yapılan araştırmaların sonuçları derslerin planlanmasına aktarılabilir. Aynı zamanda uygulanan ders ve eğitim (uygulamalı) araştırmalarda doğrudan dikkate alınabilir. Çokdillilik eğitimi, dil repertuvarları, dil becerilerinin tespiti ve teşviki (sadece okul dilleri değil) konularında, bilim ve uygulama daha yoğun işbirliği içinde olmalı ve birbirinden karşılıklı faydalanmalıdır. Bununla birlikte çerçeve kurallar ve ya okul müfredatları daha fazla ilgili araştırma sonuçlarına dayandırılmalıdır. (EURAC Bolzano)

### **10. Okullarda gelecek vaad eden projeler ve deneme programları bilimsel bir destekle profesyonel bir şekilde değerlendirilmeli ve gözlemlenmelidir.**

Önemli okul deneylerinin değerlendirilmesi artırılmalıdır, örn. bir pedagojik konsept olarak "Mehrstukenklassen" (farklı sınıf seviyesindeki öğrencilerin bir sınıfta eğitim alması) ile eğitimi bireye özel kılmak. (Viyana Öğretmen Eğitimi Üniversitesi)

Genel ders müfredatlarının hazırlanması ve uygulaması alanında uygulanan okul projelerine bilimsel olarak eşlik edilmesi, eğitim kurumlarınca desteklenmelidir. Bu araştırmalardan elde edilen sonuçlar tüm ilgililerin erişimine sunulmalıdır. (EURAC Bolzano)

Çokdilli eğitime deneysel yaklaşımlar desteklenmelidir. Örneğin, ulusal alanda sadece bir çokdilli ders modeli uygulanmamalı, aksine birçok farklı model bilimsel denetim eşliğinde geliştirilmeli ve hayata geçirilmelidir. Çokdilli dersin başka olası yollarını araştırma faaliyetleri çoğaltılmalıdır. (Akdeniz Üniversitesi Antalya)

#### **CONTACT:**

EURAC research – European Academy of Bolzano  
Institute for Specialised Communication and Multilingualism  
Viale Druso 1, 39100 Bolzano, Italia  
Tel. +39 0471 055 100  
Fax. +39 0471 055 199  
E-Mail: [communication.multilingualism@eurac.edu](mailto:communication.multilingualism@eurac.edu)  
Website: [www.eurac.edu](http://www.eurac.edu)